

Ochrana osobních údajů ve veřejné správě

Drahlava Petlachová

Bakalářská práce
2012

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Drahlava PETLACHOVÁ**
Osobní číslo: **M09528**
Studijní program: **B 6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**

Téma práce: **Ochrana osobních údajů ve veřejné správě**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Vymezte legislativní rámec ochrany osobních údajů v právním řádu České republiky a v mezinárodních dokumentech.
- Popište legislativní vývoj ochrany osobních údajů v právním řádu České republiky.
- Vyjádřete smysl ochrany osobních údajů.
- Specifikujte kontrolní činnost na úseku ochrany osobních údajů.

II. Praktická část

- Na praktickém příkladu analyzujte postavení Úřadu na ochranu osobních údajů.
- Analyzujte vybraný případ z praxe.
- Na základě provedené analýzy formulujte závěry, případně návrhy de lege ferenda.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: cca 40
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

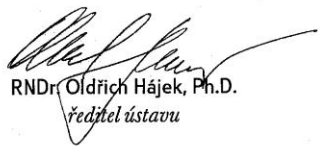
- [1] KUČEROVÁ, A. et al. Zákon o ochraně osobních údajů: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. 388 s. ISBN: 80-7179-762-6.
[2] MAŠTALKA, J. Osobní údaje, právo a my. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 212 s. ISBN 978-80-7400-033-1.
[3] MATOUŠOVÁ, M. a HEJLÍK, L. Osobní údaje a jejich ochrana. 2. vyd. Praha: ASPI, 2008. 455 s. ISBN 978-80-7357-322-5.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lenka Hanáková**
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání bakalářské práce: **2. dubna 2012**
Termín odevzdání bakalářské práce: **18. května 2012**

Ve Zlíně dne 2. dubna 2012

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

RNDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému,
- na mou bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohou užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou/diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 15.5.2012

..... *Přibylková!*

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce je specifikace pravidel ochrany osobních údajů ve veřejné správě. Teoretická část je věnována důvodům vzniku potřeby ochrany osobních údajů a vyjádření smyslu ochrany osobních údajů. Dále vymezení legislativního rámce a legislativního vývoje ochrany osobních údajů v právním řádu České republiky a právní úprava v mezinárodních dokumentech. Závěr teoretické části je zaměřen na kontrolní činnost Úřadu pro ochranu osobních údajů a některých kontrolních orgánů působících v rámci Evropské unie.

Praktická část se věnuje analýzám rozhodnutí ve věci ochrany osobních údajů a kompetenčních sporů.

Klíčová slova: osobní údaje, ochrana osobních údajů, veřejná správa, kontrolní činnost, správce, kontrolní orgán

ABSTRACT

The aim of the thesis is to specify the rules of privacy in public administration. The theoretical part is devoted to the needs of the reasons of privacy and expression of sense privacy. Next part is definition of the legislative framework and legislative developments in privacy law and the Czech Republic in international law documents. Conclusion the theoretical part focuses on the control of the Office for Personal Data Protection, and some control bodies operating within the European Union.

The practical part deals with analysis of decisions in matters of personal data and jurisdiction.

Keywords: personal data, personal data protection, public administration, supervisory activity, administrator, control authority

Děkuji všem, kteří mě při psaní této práce podporovali.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 SMYSL OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ	12
2 LEGISLATIVA	14
2.1 ZÁKLADNÍ POJMY	14
2.2 LEGISLATIVNÍ VÝVOJ OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ	17
2.3 LEGISLATIVNÍ RÁMEC OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ	19
2.3.1 Právní řád České republiky	19
2.3.2 Mezinárodní úprava.....	21
3 PRÁVA A POVINNOSTI PŘI ZPRACOVÁNÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ	23
3.1 PRÁVA A POVINNOSTI	23
3.2 OZNAMOVACÍ POVINNOST	24
3.3 OCHRANA PRÁV SUBJEKTŮ ÚDAJŮ.....	24
4 PŘEDÁNÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ DO JINÝCH STÁTŮ	26
5 KONTROLNÍ ČINNOST	27
5.1 ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ.....	27
5.1.1 Ustanovení dozorového orgánu.....	28
5.1.2 Postavení a působnost Úřadu	28
5.1.3 Organizace Úřadu.....	28
5.1.4 Činnost Úřadu	29
5.1.5 Správní delikty	29
5.2 OSTATNÍ KONTROLNÍ ORGÁNY	30
5.2.1 Společný dozorový orgán pro Schengenský informační systém	31
5.2.2 Společný kontrolní orgán Europolu	31
5.2.3 Společný dozorový orgán pro Celní informační systém	32
5.2.4 Společný kontrolní orgán Eurojustu.....	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
6 OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ V SOUDNÍ PRAXI	34
6.1 NÁLEZ ÚSTAVNÍHO SOUDU I. ÚS 2451/10.....	34
6.1.1 Odůvodnění ústavní stížnosti	35
6.1.2 Vyjádření účastníků řízení.....	36
6.1.3 Vyjádření Ústavního soudu	37
6.1.4 Dodatek Ústavního soudu	38
6.1.5 Shrnutí a závěr.....	39
7 POSTAVENÍ ÚŘADU PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ	41
7.1 USNESENÍ NEJVYŠŠÍHO SPRÁVNÍHO SOUDU KONF 15/2003-24.....	41
7.1.1 Věc návrhu	41
7.1.2 Vyjádření zvláštního senátu	43

7.1.3	Závěr Nejvyššího správního soudu	43
7.2	USNESENÍ NEJVYŠŠÍHO SPRÁVNÍHO SOUDU KONF 11/2003-12.....	43
7.2.1	Věc návrhu	44
7.2.2	Vyjádření zvláštního senátu	45
7.2.3	Závěr Nejvyššího správního soudu	46
8	ZÁVĚREČNÁ SHRNU TÍ K ANALYZOVANÝM ROZHODNUTÍM.....	47
	ZÁVĚR	48
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	49
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	51

ÚVOD

Téma své bakalářské práce jsem zvažovala velmi dlouho. Ochranu osobních údajů ve veřejné správě jsem zvolila s ohledem na své zaměstnání na Úřadu práce České republiky, kde mám každodenní přístup k osobním údajům uchazečů o zaměstnání.

V současné době, kdy je kladen stále větší důraz na využívání informačních technologií, je důležité, aby byla řádně zajištěna i ochrana osobních údajů, které jsou těmito technologiemi zpracovávány a uchovávány. Přístupem a zneužitím osobních údajů lze napáchat velké škody.

Obsahem teoretické části bakalářské práce je tedy vyjádření smyslu a důležitosti ochrany osobních údajů, legislativní vývoj ochrany osobních údajů v právním řádu České republiky a vymezení legislativního rámce ochrany osobních údajů v právním řádu České republiky a následně také v některých mezinárodních dokumentech. Dále bude následovat popis kontrolní činnosti na úseku ochrany osobních údajů včetně některých kontrolních orgánů dozorcujících na úrovni orgánů Evropské unie.

Praktická část práce se zabývá analýzou nálezu Ústavního soudu týkajícího se zveřejňování neanonymizovaných podání v insolvenčním rejstříku a usnesení Nejvyššího správního soudu, jehož obsahem je spor o pravomoc mezi Úřadem pro ochranu osobních údajů a Okresním soudem v Chebu.

Legislativa, kterou se ochrana osobních údajů řídila, se postupem času vyvíjela – stejně jako všechny ostatní právní předpisy. Prvním zákonem, přijatým na našem území, se stal zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech. Na tento zákon pak navázal dosud platný zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Ochrana osobních údajů je upravena také v několika dalších zákonech – například zákon o svobodném přístupu k informacím, obchodní zákoník aj.

V mezinárodních dokumentech je pak jedním ze základních dokumentů Úmluva o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat č. 108.

Kontrolní činnost na úseku ochrany osobních údajů byla výše zmíněným zákonem č. 101/2000 Sb. svěřena Úřadu pro ochranu osobních údajů se sídlem v Praze.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SMYSL OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Proč je v dnešní době takový zájem o to, aby se osobní údaje chránily? Proč vznikl důvod pro ochranu osobních údajů? Odpovědí může být několik a každý má jistě své vlastní důvody. Možnou odpověď může poskytnout několik následujících odstavců.

Podle Kučerové provází lidstvo touha po soukromí od dávné historie. Toto své tvrzení dokládá Kučerová například tím, že „v roce 1776 byl ve Švédsku přijat zákon regulující přístup k veřejným záznamům, v roce 1858 přijala Francie zákon zakazující publikování údajů o soukromí, či v roce 1889 přijalo Norsko legislativu zakazující publikování informací vztahujících se k `osobním nebo domácím záležitostem`.“ (2003, s. 23)

„Významné případy využití dříve shromážděných osobních údajů proti právům a životu jiných lidí jsou v podmínkách střední Evropy spojeny především s obdobím druhé světové války a nacizmem.“ (Matoušová, 2008, s. 1) Na základě zkušeností z tohoto období se „právo na ochranu soukromého života dostalo na nejvyšší místa hodnotové škály.“ (Kučerová, 2003, s. 23)

Bartík říká, a nelze jinak než s ním souhlasit, že „informace a osobní údaje jsou v současné době jednou z nejcennějších, a tedy i nejžádanějších komodit. Osobní údaje, jako např. rodné číslo, často slouží jako jediná identifikace při jednání s různými institucemi, lidé jsou pod nimi vedeni v různých seznamech, umožňují jim vykonávat práva a jiným zase slouží k tomu, aby mohli konkrétní subjekty pozitivně identifikovat jako cíl povinností. Právě proto je jakákoliv neoprávněná manipulace s nimi nesmírně nebezpečná, nebo alespoň velmi nepříjemná.“ (2010, s. 9)

V důvodové zprávě, která byla zveřejněna jako součást návrhu zásad zákona o informačních systémech a ochraně informací s kterými tyto informační systémy nakládají, se lze dočíst, že ve společnosti, která se chce stát moderní a demokratickou, je základní povinností ochrana práv občana a informací o něm. Možností jak zajistit ochranu údajů je stanovení pravidel pro informační systémy. (Zásady zákona o informačních systémech a ochraně informací s kterými tyto informační systémy nakládají, 1991) Na základě této důvodové zprávy vznikl Zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech. Tento zákon byl prvním zákonem, který se na území České republiky zabýval ochranou osobních údajů.

Rozvoj komunikačních a informačních technologií a jejich zavádění do praxe navíc umožnil „nové způsoby shromažďování, zpracovávání a přenosy osobních dat.“ (Kučerová, 2003, s. 25) Z toho důvodu také vznikly „nové požadavky na vytvoření právních regulací.“ (Kučerová, 2003, s. 25)

2 LEGISLATIVA

Pro snadnější orientaci a pochopení následujících částí práce považuji za nezbytné v úvodu této části práce osvětlit základní pojmy, které zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů (celým názvem Zákon o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů; dále jen „Zákon o ochraně osobních údajů“) používá.

V následující části práce je vymezen legislativní vývoj ochrany osobních údajů v právním řádu České republiky a legislativní rámec ochrany osobních údajů v právním řádu České republiky a v mezinárodních dokumentech.

2.1 Základní pojmy

Osobní údaj – „jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 4, 2000)

Citlivý údaj – „údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů; citlivým údajem je také biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 4, 2000)

Anonymní údaj – „takový údaj, který buď v původním tvaru nebo po provedeném zpracování nelze vztáhnout k určenému nebo určitelnému subjektu údajů“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 4, 2000)

Subjekt údajů – „fyzická osoba, k níž se osobní údaje vztahují“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 4, 2000)

Zpracování osobních údajů – „jakákoliv operace nebo soustava operací, které správce nebo zpracovatel systematicky provádějí s osobními údaji, a to automatizovaně nebo jinými prostředky. Zpracováním osobních údajů se rozumí zejména shromažďování, ukládání na nosiče informací, zpřístupňování, úprava nebo pozměňování, vyhledávání, používání, předávání, šíření, zveřejňování, uchovávání, výměna, třídění nebo kombinování, blokování a likvidace“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 4, 2000)

Shromažďování osobních údajů – „systematický postup nebo soubor postupů, jehož cílem je získání osobních údajů za účelem jejich dalšího uložení na nosič informací pro jejich okamžité nebo pozdější zpracování“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 4, 2000)

Uchovávání osobních údajů – „udržování údajů v takové podobě, která je umožňuje dále zpracovávat“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 4, 2000)

Blokování osobních údajů – „vytvoření takového stavu, při kterém je osobní údaj určitou dobu nepřístupný a nelze jej jinak zpracovávat“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 4, 2000)

Likvidace osobních údajů – „fyzické zničení jejich nosiče, jejich fyzické vymazání nebo jejich trvalé vyloučení z dalších zpracování“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 4, 2000)

Správce – „každý subjekt, který určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů, provádění zpracování a odpovídá za něj. Zpracováním osobních údajů může správce zmocnit nebo pověřit zpracovatele“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 4, 2000)

Zpracovatel – „každý subjekt, který na základě zvláštního zákona nebo pověření správcem zpracovává osobní údaje podle tohoto zákona“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 4, 2000)

Zveřejněný osobní údaj – „osobní údaj zpřístupněný zejména hromadnými sdělovacími prostředky, jiným veřejným sdělením nebo jakou součástí veřejného seznamu“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 4, 2000)

Evidence, datový soubor osobních údajů – „jakýkoliv soubor osobních údajů uspořádaný nebo zpřístupnitelný podle společných nebo zvláštních kritérií“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 4, 2000)

Souhlas subjektu údajů – „svobodný a vědomý projev vůle subjektu údajů, jehož obsahem je svolení subjektu údajů se zpracováním osobních údajů“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 4, 2000)

Příjemce – „každý subjekt, kterému jsou osobní údaje zpřístupněny; za příjemce se nepovažuje subjekt, který zpracovává osobní údaje podle § 3 odst. 6 písm. g)“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 4, 2000). V § 3 odst. 6 písm. g) zákona o ochraně osobních údajů se dočteme, že se jedná o „zpracování osobních údajů nezbytných pro plnění povinností správce stanovených zvláštními zákony pro zajištění výkonu kontroly, dozoru, dohledu a regulace spojených s výkonem veřejné moci v případech veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti; předcházení, vyhledávání, odhalování trestné činnosti a stíhání trestných činů; významného hospodářského zájmu České republiky nebo Evropské unie; významného finančního zájmu České republiky nebo Evropské unie, kterým je zejména stabilita finančního trhu a měny, fungování peněžního oběhu a platebního styku, jakož i rozpočtová a daňová opatření. (zákon č. 101/2000 Sb., § 3, odst. 6, 2009)

Bartík uvádí, že „ustanovení § 4 zákona o ochraně osobních údajů patří mezi jedno z nejdůležitějších.“ (2010, s. 32) Kučerová k tomu dodává, že „z definic pojmů a jejich aplikace vycházejí dále v zákoně upravená práva a povinnosti těch, jichž se zákon týká a na které se vztahuje, či případně nevztahuje.“ (2003, s. 49)

Dále Bartík uvádí, že „pojmy obecně vycházejí z mezinárodních dokumentů, které byly jednak ideovým vzorem a jednak pramenem práva, na jejichž základě byl zákon koncipován a později také v různém rozsahu novelizován.“ (2010, s. 32)

2.2 Legislativní vývoj ochrany osobních údajů

Pro pochopení legislativního vývoje ochrany osobních údajů v právním řádu České republiky považují za důležité alespoň částečně nastínit vývoj ochrany osobních údajů v Evropě. „Základní úroveň ochrany a práva na soukromí v moderních dějinách lidstva stanovila Všeobecná deklarace lidských práv, vydaná Organizací spojených národů 10. prosince 1948.“ (Kučerová, 2003, s. 23) Kučerová dále uvádí, že je již zmíněná deklarace „považována za jeden z nejvýznamnějších dokumentů všech dob.“ (2003, s. 24) Následně také dodává, že „deklarací stanovená výchozí úroveň ochrany lidských práv byla následně rozvíjena v mnoha dalších mezinárodních právních aktech, v nichž soukromí člověka bylo nadále vždy považováno za lidské právo.“ (Kučerová, 2003, s. 24)

První právní předpisy zabývající se ochranou osobních údajů v západní Evropě byly přijímány ve 2. polovině 70. let 20. století. Jako hlavní důvod je uváděn pokrok ve výpočetní technice a v jejím zavádění do praxe. (Maštalka, 2008, s. 11)

Hlavním evropským dokumentem týkajícím se ochrany osobních údajů se stala Úmluva Rady Evropy č. 108/1981, o ochraně osob, se zřetelem na automatizované zpracování osobních údajů (dále také „Úmluva“). (Maštalka, 2008, s. 11)

Následně byla Evropskou unií přijata Směrnice Evropského parlamentu a rady č. 95/46/ES, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a volným pohybem těchto údajů (dále také „Směrnice“). Tato Směrnice se měla do tří let promítnout do právních řádů všech členských zemí. (Bartík, 2010, s. 11)

Zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech

Prvním zákonem, který upravoval ochranu osobních údajů na území České, resp. České a Slovenské Federativní republiky se stal Zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech byl přijat federálním shromážděním České a Slovenské Federativní Republiky. (Zákon č. 256/1992 Sb., 1992) Tento zákon sloužil především k provedení Úmluvy. (Maštalka, 2008, s. 11)

Tento zákon „byl prvním uceleným právním předpisem v oblasti ochrany osobních údajů. Poskytoval definice některých termínů, jako např. osobní údaj, informační systém, provozatel informačního systému, dotčený subjekt, zveřejněná informace a další. Zákon také určoval, jakým způsobem je dovoleno získávat, a pak dále zpracovávat jednotlivé osobní údaje a jak je zabezpečit.“ Nedostatek tohoto zákona byl v tom, že neobsahoval sankční ustanovení a nestanovil ani dozorový orgán. (Bartík, 2010, s. 10)

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů byl přijat, protože do té doby platný zákon, tj. zákon č. 256/1992 Sb., nevyhovoval ustanovením Směrnice. Důvodovou zprávou byl tedy nastíněn vznik nového zákona, který by korespondoval s požadavky Evropské unie. Východisky pro vznik nového zákona se staly Listina základních práv a svobod, Zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech, Směrnice Evropského parlamentu a rady č. 95/46/EC o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a volném pohybu těchto údajů a v neposlední řadě pak Úmluva Rady Evropy č. 108/1981, o ochraně osob, se zřetelem na automatizované zpracování osobních údajů. (Důvodová zpráva, 1999)

Návrh zákona byl Vládou předložen Poslanecké sněmovně dne 28. 9 1999. Po zapracování pozměňovacích návrhů a třetím čtení byl návrh zákona poslaneckou sněmovnou schválen a dne 1. 2. 2000 postoupen Senátu. Ten přikázal, aby byl návrh zákona projednán Výborem pro evropskou integraci, Ústavně-právním výborem, Výborem petičním, pro lidská práva, vědu, vzdělávání a kulturu a Výborem pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost. Po projednání v Senátu byl návrh zákona spolu s pozměňovacími návrhy vrácen Poslanecké sněmovně. Poslanecká sněmovna odhlasovala původní návrh zákona a ten byl dne 6. 4. 2000 doručen prezidentovi k podepsání. Zákon o ochraně osobních údajů byl prezidentem podepsán dne 17. 4. 2000, premiér pak připojil svůj podpis dne 19. 4. 2000. (Sněmovní tisk 374, 2000)

Následně byl Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů vyhlášen dne 25. 4. 2000 ve Sbírce zákonů, částka 32. (Sněmovní tisk 374, 2000)

Zákon o ochraně osobních údajů byl několikrát (přesněji 22krát) novelizován. Původní znění zákona o ochraně osobních údajů nabylo činnosti 1. června 2000. Novelizace byly přijímány i několikrát ročně. Poslední novelizace byla přijata zákonem č. 468/2011 Sb.

s platností od 30. prosince 2011 a účinností od 1. 1. 2012. (Úřad pro ochranu osobních údajů – Zákon o ochraně osobních údajů, 2012)

2.3 Legislativní rámec ochrany osobních údajů

Ochrana osobních údajů není zakotvena pouze v zákoně o ochraně osobních údajů, ale také v mnoha dalších zákonech. Přednostně jsou využívána ustanovení mezinárodních smluv, nikoli konkrétních zákonů členských států. (Kučerová, 2003, s. 30)

2.3.1 Právní řád České republiky

Kučerová uvádí, že ochrana osobních údajů je v právním řádu České republiky řazena mezi základní lidská práva, která jsou chráněna Ústavou České republiky a Listinou základních práv a svobod. Podle těchto zákonů, konkrétně třetího článku Ústavy, je ochrana osobních údajů zakotvena v ústavním pořádku České republiky. „Ochrana osobních údajů má tedy v České republice nejvyšší právní sílu.“ (Kučerová, 2003, s. 30)

Významným, avšak ne jediným zákonem v oblasti ochrany osobních údajů, je zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. S ohledem na rozsah této práce není možné uvést zde všechny zákony obsahující ustanovení týkající se ochrany osobních údajů.

Obsáhnout všechny oblasti, kterých se zákon o ochraně osobních údajů dotýká by bylo na samostatnou práci. (Úřad pro ochranu osobních údajů – Oblasti zpracování osobních údajů, 2012)

Vzhledem k zaměření této práce bych chtěla na tomto místě zmínit několik oblastí, které mají tato dvě témata – ochranu osobních údajů a veřejnou správu – společnou. V první řadě je však třeba zmínit ústavní zakotvení ochrany osobních údajů a právo na ochranu soukromí. Následuje přehled několika zákonů, upravujících ochranu osobních údajů ve veřejné správě.

- Ochranu osobních údajů, která je zakotvena v ústavním pořádku a právo na ochranu soukromí upravují
 - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník,
 - usnesení č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod.
- Elektronickou veřejnou správu upravují

- zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu,
- zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy,
- zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů,
- zákon č. 111/2009 Sb., o základních registrech.
- Poskytování informací veřejnou správou, veřejné rejstříky a evidence upravují
 - zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním,
 - zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících,
 - zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání,
 - zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník,
 - zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii,
 - zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí,
 - zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím,
 - zákon č. 128/2000 Sb., o obcích,
 - zákon č. 129/2000 Sb., o krajích,
 - zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze,
 - zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů,
 - zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení,
 - zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.
- Územní samosprávu upravují
 - zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii,
 - zákon č. 128/2000 Sb., o obcích,
 - zákon č. 129/2000 Sb., o krajích,
 - zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze,
 - zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí.

Listina základních práv a svobod zaručuje především právo nedotknutelnosti, ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého či rodinného života a právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním, případně jiným zneužíváním osobních údajů. Občanský zákoník pak zaručuje osobnostní práva, kterými jsou především právo na ochranu života a zdraví, občanské cti, důstojnosti, soukromí, jména a projevů osobní povahy. (Maštalka, 2008, s. 153)

Tato „osobnostní práva fyzické osoby jsou nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná.“ (Fiala, 1999)

Komentář k občanskému zákoníku zahrnuje do pojmu ochrana soukromí „nedotknutelnost obydlí a ochranu dopravovaných zpráv. Někteří autoři sem řadí i svobodu pobytu, svobodu vyznání a dokonce právo na soukromé vlastnictví.“ (Fiala, 1999)

V ostatních uvedených právních předpisech je upraveno především uchovávání písemností obsahujících osobní údaje, poskytování a zveřejňování informací z registrů, zveřejňování informací o záměru obce nakládat se svým majetkem, vedení obchodního a živnostenského rejstříku. Dále je zde například upraveno právo nahlížet do usnesení a zápisů obce, kraje. (Úřad pro ochranu osobních údajů – Oblasti zpracování osobních údajů, 2012)

2.3.2 Mezinárodní úprava

Evropskou ochranu osobních údajů upravuje několik zásadních úmluv a směrnic. Jednou z hlavních je Úmluva o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat č. 108“ (dále jen Úmluva), přijatá ve Štrasburku dne 28. ledna 1981. Pro Českou republiku nabyla účinnost 1. listopadu 2001. (Bartík, 2010) „Účelem této Úmluvy je zaručit na území každé smluvní strany každé fyzické osobě, ať je jakékoli národnosti nebo pobývá kdekoli, úctu k jejím právům a základním svobodám, a zejména k jejímu právu na soukromý život, se zřetelem k automatizovanému zpracování osobních údajů, které se k ní vztahují („ochrana údajů“).“ (Bartík, 2010)

Dodatkový protokol k Úmluvě o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat Úmluvu v roce 2001 rozšířil o dozorové orgány a zároveň upravuje tok údajů přes hranice státu. Tato podoba Úmluvy se využívá dodnes. (Bartík, 2010, s. 10)

Z Úmluvy pak vychází Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/45/ES, přijatá v Lucemburku dne 24. října 1995. Směrnice je oproti Úmluvě výrazně rozšířena a prohloubena.

Směrnice například stanovuje požadavky na technické zabezpečení při zpracování dat; ukládá ohlašovací povinnost při zpracování osobních údajů; vyžaduje vytvoření nezávislého dozorového orgánu aj. Směrnice řeší i problematiku volného pohybu osobních údajů. (Bartík, 2010, s. 11)

Hlavním cílem Směrnice je ve všech členských státech Evropské unie zajistit vysokou úroveň ochrany osobních údajů a dále zajistit volný pohyb těchto údajů mezi členskými státy. Směrnice zároveň stanovuje společný rámec pro práci a ochranu osobních údajů a sladí národní legislativy v oblasti ochrany osobních údajů. (Bartík, 2010, s. 11)

Další směrnici je Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES, o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (nebo také Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích), přijatá dne 12. července 2002 v Bruselu. Tato směrnice především harmonizuje předpisy členských států Evropské unie. (Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES, 2002)

3 PRÁVA A POVINNOSTI PŘI ZPRACOVÁNÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Jelikož se práce zaměřuje na ochranu osobních údajů a vzhledem k následující části práce, která se týká kontrolní činnosti na úseku ochrany osobních údajů, považuji za vhodné zařadit sem i práva a povinnosti, které mají správci, zpracovatelé a zaměstnanci správců a zpracovatelů při zpracování osobních údajů. Bez tohoto by práce nebyla kompletní.

3.1 Práva a povinnosti

Práva a povinnosti při zpracování osobních údajů upravuje Hlava II Zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

Povinnosti při zpracování osobních údajů ukládá zákon správci, zpracovateli, zaměstnancům správce či zpracovatele. Povinnosti jsou také ukládány těm, kdo na základě smlouvy se správcem nebo zpracovatelem osobní údaje zpracovávají. Podílet se na zpracování osobních údajů znamená osobní údaje zpracovávat. (Matoušová, 2008, s. 196)

Zásadní podíl na plnění povinností při ochraně osobních údajů připadá správci; správce zůstává správcem i v případě, že zpracováním osobních údajů pověří jiný subjekt. Subjekt se může stát správcem buď ze zákona, nebo z vlastního rozhodnutí. Zjednodušeně lze říci, že „státní orgány a orgány veřejné správy se mohou stát správcem pouze prvním způsobem. To však platí pouze pro výkon veřejné správy.“ (Matoušová, 2008, s. 197)

Zákon ukládá správci, aby stanovil účel, pro jaký budou osobní údaje zpracovávány. Tento účel musí být podle Směrnice 95/46/ES legitimní a výslovný. (Bartík, 2010, s. 70) Zákon správci ukládá i další povinnosti, jako je stanovení prostředků zpracování osobních údajů a dále stanovení způsobu zpracování osobních údajů, které lze při zpracování použít. (Bartík, 2010, s. 70)

Zákon dále ukládá, aby byla prováděna aktualizace zpracovávaných osobních údajů. Je-li zjištěno, že jsou zpracovávány osobní údaje nepřesné či nepravdivé, je správce povinen tyto údaje bezodkladně blokovat. (Bartík, 2010, s. 73)

Základním oprávněním správce nebo zpracovatele je tedy uchovávání osobních údajů. Správce je povinen určit dobu, po kterou bude osobní údaje uchovávat a za toto rozhodnutí nese zodpovědnost. (Bartík, 2010, s. 78)

Zpracování osobních údajů je podmíněno souhlasem subjektů údajů. Zákon o ochraně osobních údajů však povoluje několik výjimek, kdy není souhlas potřeba. (Bartík, 2010, s. 86)

Další podmínkou, kterou zákon o ochraně osobních údajů ukládá, je povinnost osobní údaje chránit, „a to jak před jednáním úmyslným, tak i nedbalostním.“ (Bartík, 2010, s. 158) Tato podmínka není časově omezena, je tedy třeba dodržovat ji jak při sběru osobních údajů, tak při zpracování i následném uchovávání či likvidaci. (Bartík, 2010, s. 159)

Zákon poměrně dopodrobna upravuje zpracování citlivých údajů. Stejně jako u zpracování osobních údajů je pro zpracování citlivých údajů potřebný souhlas subjektu údajů. Taktéž pro citlivé údaje jsou stanoveny výjimky, kdy není souhlas potřeba. (Bartík, 2010, s. 117)

3.2 Oznamovací povinnost

Zákon o ochraně osobních údajů ukládá správci povinnost „zjistit, zda se na jím připravované zpracování vztahuje oznamovací povinnost“ (Matoušová, 2008, s. 211) podle tohoto zákona. Zjistí-li správce, že je povinen záměr zpracovávat osobní údaje oznámit, „je povinen tuto skutečnost oznámit Úřadu pro ochranu osobních údajů před započítím zpracování osobních údajů.“ (Matoušová, 2008, s. 211) Toto oznámení musí zpracovatel učinit písemně, a to buď dopisem, nebo na formuláři, který je zveřejněn na internetových stránkách Úřadu pro ochranu osobních údajů. (Matoušová, 2008, s. 213)

Jelikož je pro správce často problém posoudit, zda se jich oznamovací povinnost týká, je lépe oznámit záměr zpracovávat osobní údaje nad rámec zákonné povinnosti než zjistit povinnost později. Registrace u Úřadu pro ochranu osobních údajů nepodléhá žádnému poplatku. Správce je zatížen pouze administrativními výdaji. (Matoušová, 2008, s. 214)

3.3 Ochrana práv subjektů údajů

Subjektu údajů je zákonem zaručena ochrana práv, především pak práva „na zachování lidské důstojnosti“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 10, 2000) a také ochrana „před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života subjektu údajů.“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 10, 2000)

Správce osobních údajů je povinen informovat subjekt údajů o rozsahu a účelu zpracovávaných osobních údajů. Taktéž jej musí informovat o způsobu zpracování a sdělit zpracovatele osobních údajů. (Bartík, 2010, s. 151)

Subjekt údajů je na základě své žádosti oprávněn požadovat po správci informace o tom, jak je prováděno zpracování osobních údajů. Zákon stanoví, co je obsahem informace. (Bartík, 2010, s. 156)

4 PŘEDÁNÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ DO JINÝCH STÁTŮ

S ohledem na návaznost následující části práce, kterou je činnost Úřadu pro ochranu osobních údajů se sídlem v Praze, považuji za vhodné zařadit na toto místo předání osobních údajů do jiných států.

Podmínky předávání osobních údajů do jiných států upravuje Hlava III Zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Jejím cílem je „zajistit ochranu osobních údajů subjektů údajů.“ (Bartík, 2010, s. 196) Upravuje jak ochranu osobních údajů na území České republiky, tak na území mimo Českou republiku. (Bartík, 2010, s. 196)

Zákon upravuje několik různých variant pro předávání osobních údajů, a to „zda lze osobní údaje do zahraničí předat volně“ (Bartík, 2010, s. 196), případně zda je k předání osobních údajů nutné povolení Úřadu pro ochranu osobních údajů. Zákon uvádí, že volný pohyb osobních údajů v rámci Evropské unie nemůže být nijak omezován. (Bartík, 2010, s. 196)

Do třetích zemí lze osobní údaje předávat za předpokladu, že z ratifikované mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, vyplývá zákaz omezování volného pohybu osobních údajů. (Bartík, 2010, s. 197) „Takovou smlouvou je např. Úmluva č. 108.“ (Bartík, 2010, s. 198)

Nejedná-li se o předávání osobních údajů do členských států Evropské unie případně do zemí, které zveřejňuje Úřad pro ochranu osobních údajů ve svém Věstníku, je správce povinen požádat Úřad pro ochranu osobních údajů o povolení. Důvody pro předání osobních údajů musí být prokazatelné. „To znamená, že v žádosti o předání by měl správce, který hodlá osobní údaje předat či předávat do třetích zemí, prokazatelně doložit, že v daném případě se jedná o některý z důvodů uvedených v citovaném ustanovení.“ (Bartík, 2010, s. 198) Konkrétní důvody uvádí zákon o ochraně osobních údajů v § 27, odstavec 3.

O žádosti o předání osobních údajů rozhodne Úřad pro ochranu osobních údajů podle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád ve lhůtě do 30 dnů, ve složitějších případech až 60 dnů. (Bartík, 2010, s. 200)

5 KONTROLNÍ ČINNOST

Důvodovou zprávou k vládnímu návrhu zákona o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů (dále jen Důvodová zpráva) bylo navrženo svěřit kontrolní činnost na úseku ochrany osobních údajů „nově ustanovenému kontrolnímu orgánu Úřadu pro ochranu osobních údajů.“ (1999)

5.1 Úřad pro ochranu osobních údajů

„Úřad pro ochranu osobních údajů byl zřízen 1. června 2000 jako nezávislý správní orgán v oblasti ochrany osobních údajů.“ (Úřad pro ochranu osobních údajů - Historie Úřadu pro ochranu osobních údajů, 2012) Úřad v současné době sídlí v ulici Pplk. Sochora 27, 170 00 Praha 7. (Úřad pro ochranu osobních údajů – Kontakty, 2012) Úřad splňuje požadavky na dozorový orgán podle Úmluvy č. 108 a článku 28 směrnice 95/46/ES: Je nezávislým orgánem, nepodléhá žádnému ministerstvu ani jinému státnímu orgánu. (Matoušová, 2008, s. 331)

Úřad se postupně ujal dozoru nad dodržováním povinností stanovených zákonem při:

- zpracování osobních údajů,
- vedení registru povolených zpracování osobních údajů,
- přijímání podnětů a stížností na porušení zákona,
- poskytování konzultací,
- legislativních aktivitách,
- zajišťování plnění požadavků vyplývajících z mezinárodních smluv,
- přednáškové a osvětové činnosti. (Historie Úřadu pro ochranu osobních údajů, 2012)

V listopadu 2000 byla Úřadu na základě zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, přidána nová kompetence, „a to oprávnění podle zákona o elektronickém podpisu udělovat a odnímat akreditace v této oblasti.“ (Historie Úřadu pro ochranu osobních údajů, 2012) Toto oprávnění bylo v roce 2004 Úřadu odňato a kompetence udělovat a odnímat akreditace přešla na v té době existující Ministerstvo informatiky České republiky. (Historie Úřadu pro ochranu osobních údajů, 2012)

5.1.1 Ustanovení dozorového orgánu

Úřad pro ochranu osobních údajů byl zřízen na základě ustanovení § 2 odst. 1 zákona č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Na základě tohoto ustanovení jsou úřadu také svěřeny kompetence ústředního správního úřadu pro oblast ochrany osobních údajů v rozsahu stanoveném zákonem č. 101/2000 Sb. a další kompetence stanovené zvláštním právním předpisem, konkrétně je to § 10 odst. 1 písm. a) zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů. (2000)

Kučerová k § 2 říká, že tento úřad má v soustavě orgánů státu poněkud ojedinělé postavení. Úřad lze srovnávat s dalšími podobnými typy nezávislých dozorových orgánů státu, jako jsou například Komise pro cenné papíry nebo Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. (2003, s. 38)

5.1.2 Postavení a působnost Úřadu

Kučerová dále uvádí, že „stanovení působnosti Úřadu vychází z principu respektujícího princip nezávislosti úřadu na jiných orgánech státní moci tak, že Úřad ve své činnosti postupuje nezávisle.“ Ve své činnosti se řídí pouze zákony a jinými právními předpisy a také do činnosti Úřadu lze zasahovat pouze na základě zákona. Úřad je tedy ve své působnosti nezávislým orgánem. Stát si přesto zachoval určitý vliv na jeho činnost, a to například tím, že předseda a inspektoři Úřadu jsou jmenováni prezidentem České republiky na návrh Senátu Parlamentu. (Kučerová, 2003, s. 178 - 179)

Ustanovení § 29 odst. 1 poměrně rozsáhle, zato však na jediném místě soustřeďuje a shrnuje všechny oblasti, ve kterých Úřad vykonává svou působnost jako nezávislý orgán státu s postavením ústředního správního úřadu v této oblasti. Základním posláním Úřadu je tedy výkon kontroly. (Kučerová, 2003, s. 180)

Zákon o ochraně osobních údajů dále stanoví, že při provádění kontroly se postupuje podle zvláštního právního předpisu – v tomto případě je to Zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů. (Zákon č. 101/2000 Sb., § 29, 2000)

5.1.3 Organizace Úřadu

„Zaměstnanci Úřadu jsou předseda, inspektoři a další zaměstnanci.“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 30, odst. 1, 2000)

Kontrolní činnost je pak zákonem svěřena inspektorům, případně dalším zaměstnancům Úřadu, pokud získali pro výkon kontrolní činnosti zvláštní pověření. Inspektory Úřadu jmenuje prezident a to jim přímo zakládá zákonné pověření a oprávnění k provádění kontrolní činnosti podle zákona o ochraně osobních údajů. Jediný zaměstnanec, který kontrolní činnost Úřadu tedy vykonávat nemůže, je předseda Úřadu. (Kučerová, 2003, s. 186 – 187)

Kontrolní činnost Úřadu se provádí především na základě kontrolního plánu, který sestavuje předseda Úřadu a další pověřeni pracovníci. Zákon nestanoví žádné podrobnosti, jak má plán vypadat či na jaký časový úsek má být sestavován. Úřad se tak při sestavování kontrolního plánu inspiroje především podněty a stížnostmi. (Kučerová, 2003, s. 190)

5.1.4 Činnost Úřadu

Mezi hlavní činnosti patří vedení registru, vydávání výroční zprávy, provádění kontrol a ukládání opatření k nápravě. (Zákon č. 101/2000 Sb., § 35 – 40, 2000)

V ustanovení § 35 jsou upraveny podmínky pro registraci zpracování osobních údajů nebo její zrušení a podmínky pro vedení registru povolených zpracování osobních údajů.

5.1.5 Správní delikty

Na úseku ochrany osobních údajů je jednou ze základních povinností mlčenlivost, a to nejen o osobních údajích, ale i o zabezpečení těchto údajů. O těchto informacích jsou povinni zachovávat mlčenlivost všichni, kteří zpracovávají osobní údaje. Tato povinnost není časově ohraničena a trvá i tehdy, skončil-li pracovní (či jiný) poměr. (Kolman, 2010)

Zákon o ochraně osobních údajů definuje skutkové podstaty přestupků, dává možnost udělit pořádkové sankce a také sankcionovat správce a zpracovatele za porušení povinností stanovených zákonem. (Kučerová, 2003, s. 239)

Výše sankcí je ponechána na správním uvážení. (Kučerová, 2003, s. 239) Úřad pro ochranu osobních údajů přihlíží „zejména k závažnosti, způsobu, době trvání a následkům protiprávního jednání a k okolnostem, za nichž bylo protiprávní jednání spácháno.“ (Kolman, 2010) Zákon stanovuje pouze horní hranice pokut. U každého konkrétního správního deliktu záleží tedy na posouzení konkrétního jednání. (Kučerová, 2003, s. 239)

Zákon dále vyjmenovává jiné správní delikty, kterých se dopustí jak fyzická, tak právnická osoba tím, že při zpracování osobních údajů:

- není stanoven účel, prostředky, způsob zpracování,
- jsou zpracovávány nepřesné údaje,
- neodpovídá rozsah zpracování nebo shromažďování stanovenému účelu,
- je překročena lhůta pro uchování osobních údajů,
- jsou osobní údaje zpracovávány bez souhlasu subjektu údajů,
- nejsou subjektu údajů poskytnuty jím požadované informace,
- nejsou provedena opatření k zajištění bezpečnosti při zpracování,
- není splněna oznamovací povinnost. (Kolman, 2010)

Odpovědnost právnické osoby „za správní delikt zaniká, jestliže správní orgán o něm nezažávil řízení do jednoho roku ode dne, kdy se o něm dozvěděl.“ (Kolman, 2010) Pro potrestání fyzické osoby, která se dopustila správního deliktu při podnikání nebo v přímé souvislosti s ním, se „použijí ustanovení o odpovědnosti a postihu právnické osoby.“ (Kolman, 2010)

Další forma postihu ze strany Úřadu je pořádková pokuta. Je ukládána za neposkytnutí součinnosti při výkonu kontroly prováděné Úřadem. Tato pokuta může být ukládána i opakovaně, přičemž celková maximální výše není omezena. Pokutu lze ukládat jak fyzické, tak i právnické osobě za účelem vynutit součinnost. (Kučerová, 2003, s. 240)

„Pokuty vybírá Úřad a vymáhá místně příslušný celní úřad.“ (Matoušová, 2008, s. 346)

5.2 Ostatní kontrolní orgány

V Evropské unii působí několik společných orgánů, jejichž jediným úkolem je provádět dozor při zpracování osobních údajů nad jmenovitě určenými institucemi Unie působícími v oblasti policejní a soudní spolupráce. Společné orgány dozoru jsou čtyři, a to:

- Společný dozorový orgán pro Schengenský informační systém
- Společný kontrolní orgán Europolu
- Společný dozorový orgán pro Celní informační systém
- Společný kontrolní orgán Eurojustu. (Matoušová, 2008, s. 351)

5.2.1 Společný dozorový orgán pro Schengenský informační systém

Schengenský informační systém je komplexní databáze, ke které mají přístup pouze určené orgány schengenských států a Evropské unie. Databáze obsahuje údaje o osobách a věcech: například o osobách, které mají být zatčeny za účelem předání na základě evropského zatýkacího rozkazu nebo vydány na základě extradiční smlouvy, o cizincích, kterým má být odepřen vstup, o pohřešovaných osobách aj. Schengenský informační systém se skládá z národní části, kterou spravují jednotlivé členské státy a z technické podpůrné jednotky, která národní části propojuje. (Matoušová, 2008, s. 352)

Společný dozorový orgán pro Schengenský informační systém je nejstarším ze společných dozorových orgánů (byl zřízen na základě Úmluvy k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985) a jeho působnost je omezena na technickou podpůrnou jednotku Schengenského informačního systému. „Orgán se skládá ze dvou zástupců vnitrostátního kontrolního orgánu každého státu, který k Schengenské prováděcí úmluvě přistoupil. Českou republiku zastupují zaměstnanci Úřadu“. (Matoušová, 2008, s. 351 – 352)

5.2.2 Společný kontrolní orgán Europolu

„Europol je policejní úřad Evropské unie, který pracuje s informacemi týkajícími se trestné činnosti. Jeho posláním je napomáhat orgánům jednotlivých členských států v boji proti závažným formám organizované trestné činnosti při plném dodržování lidských práv.“ (Matoušová, 2008, s. 353)

„Hlavní úkoly Europolu spočívají v usnadnění výměny informací mezi členskými státy a poskytování analytických znalostí. Europol byl zřízen samostatnou Úmluvou o Europolu z roku 1995 a má sídlo v Haagu.“ (Matoušová, 2008, s. 353)

Společný kontrolní orgán Europolu „dohlíží na veškeré činnosti Europolu s cílem zajistit, aby při ukládání, zpracování a používání údajů Europolem nedocházelo k porušování práv jednotlivců. Společný kontrolní úřad dále sleduje přípustnost předávání údajů pocházejících od Europolu.“ (Matoušová, 2008, s. 353)

Společný kontrolní úřad „se skládá nejvýše ze dvou zástupců každého vnitrostátního kontrolního orgánu, které jmenuje každý členský stát. Českou republiku zastupuje inspektor Úřadu.“ (Matoušová, 2008, s. 354)

5.2.3 Společný dozorový orgán pro Celní informační systém

„Účelem Celního informačního systému je napomáhat prostřednictvím rychlého šíření informací předcházení, šetření a stíhání závažných porušení vnitrostátních právních předpisů. Celní informační systém tvoří ústřední databáze přístupná prostřednictvím terminálů umístěných v každém členském státě. Technický provoz infrastruktury Celního informačního systému zajišťuje Komise.“ (Matoušová, 2008, s. 354 – 355)

Pro kontrolu tohoto systému pak byl zřízen společný kontrolní orgán, který se skládá ze dvou zástupců každého členského státu. Českou republiku zde zastupují zaměstnanci Úřadu. (Matoušová, 2008, s. 355)

5.2.4 Společný kontrolní orgán Eurojustu

Eurojust je Evropská jednotka pro soudní spolupráci, jejíž sídlo je Haagu. Eurojust byla zřízena jako výkonná instituce Evropské unie, při níž rovněž působí společný dozorový orgán. „Eurojust byla zřízena k usnadnění koordinace úkonů při vyšetřování a stíhání na území více než jednoho členského státu za plného respektování základních práv a svobod.“ (Matoušová, 2008, s. 355)

Společný kontrolní orgán Eurojustu se skládá ze soudců nebo osob, které vykonávají rovnocennou funkci. Pravomocemi tohoto kontrolního orgánu by pak neměla být dotčena příslušnost vnitrostátních soudů. Českou republiku zde zastupuje státní zástupce, jehož doba jmenování nesmí být kratší než 18 měsíců. (Matoušová, 2008, s. 356)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ V SOUDNÍ PRAXI

Pro analýzu případu z praxe jsem zvolila náleží Ústavního soudu. „Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti, jehož postavení a kompetence jsou zakotveny přímo v Ústavě České republiky.“ (Postavení a pravomoci Ústavního soudu, 2012)

„Ve věci samé rozhoduje Ústavní soud nálezem, v ostatních věcech usnesením. Odůvodnění nálezů obsahují často vyjádření k významným právním otázkám, a protože podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány a osoby, považují se za jeden z pramenů práva a zachází se s nimi jako s precedenty.“ (Postavení a pravomoci Ústavního soudu, 2012)

6.1 Nález Ústavního soudu I. ÚS 2451/10

Nález Ústavního soudu 2451/10 ze dne 16. 12. 2010 se vyjadřuje ke zveřejňování informací (osobních údajů) v insolvenčním rejstříku. Nález byl zveřejněn v databázi rozhodnutí Ústavního soudu NALUS.

V tomto případě rozhodoval I. senát Ústavního soudu, složený z předsedy Vojena Güttlera a soudců Františka Duchoně a Ivany Janů.

Stěžovatel Ing. J. S. podal prostřednictvím svého advokáta ústavní stížnost „proti zásahu Krajského soudu v Ostravě v insolvenčním řízení vedeném pod sp. zn. KSOS 34 INS 5331/2010.“ (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Stěžovatel požadoval, aby Ústavní soud vyslovil, že zveřejněním seznamu majetku a závazků v insolventním rejstříku, jež byl zveřejněn Krajským soudem v Ostravě dne 23. 6. 2010 „došlo k porušení ústavně zaručených práv stěžovatele na soukromí, na ochranu před neoprávněným zasahováním do jeho soukromého a rodinného života a na ochranu před neoprávněným zveřejňováním údajů o jeho osobě, a tak i k porušení“ (Nález I. ÚS 2451/10, 2010) článku 7 odst. 1 („nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.“) (Usnesení č. 2/1993 Sb., čl. 7, 1993), článku 10 odst. 2 („každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.“) (Usnesení č. 2/1993 Sb., čl. 10, 1993) a článku 10 odst. 3 („každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.“) (Usnesení č. 2/1993 Sb., čl. 10, 1993) Listiny základních práv a svobod. Tento návrh Ústavní soud odmítl. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Dále stěžovatel požadoval, aby Ústavní soud Krajskému soudu v Ostravě přikázal odstranit či alespoň zneprístupnit v insolvenčním rejstříku podání stěžovatele, které je označeno jako „Vyjádření dlužníka“, případně zneprístupnit v insolvenčním rejstříku seznam majetku a závazků. Také tento požadavek Ústavní soud odmítl. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Přestože stěžovatel nepožadoval zrušení rozhodnutí, přiklonil se Ústavní soud k názoru, že si stěžovatel nebyl vědom toho, že zveřejněním seznamu majetku a závazků vydal Krajský soud v Ostravě rozhodnutí, a toto rozhodnutí vedené pod spisovou značkou KSOS 34 INS 5331/2010 Ústavní soud zrušil. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Proti rozhodnutí Ústavního soudu není odvolání možné.

6.1.1 Odůvodnění ústavní stížnosti

Dne 18. 5. 2010 podala Komerční banka, a. s. (věřitel, dále „navrhovatel“) ke Krajskému soudu v Ostravě (jako soudu insolvenčnímu) insolvenční návrh vůči dlužníkovi Ing. J. S (nyní „stěžovateli“). Toto insolvenční řízení bylo u Krajského soudu v Ostravě vedeno pod spisovou značkou KSOS 34 INS 5331/2010. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Insolvenční soud vydal dne 21. 5. 2010 usnesení, které ukládalo stěžovateli (tj. Ing. J. S.), aby předložil seznam svého majetku a závazků. V tomto seznamu měl konkretizovat veškerý svůj majetek včetně pohledávek a závazků. Tento seznam byl Krajskému soudu v Ostravě doručen dne 22. 6. 2010. Stěžovatel Krajskému soudu v Ostravě zároveň doručil žádost ve smyslu § 422 odst. 1 insolvenčního zákona („Na žádost fyzické osoby, která učinila příslušné podání, může insolvenční soud rozhodnout, že některé z osobních údajů této fyzické osoby, obsažené v podání, nebudou v insolvenčním rejstříku veřejně přístupné. Takovou žádost lze podat nejpozději společně s podáním, o které jde. Jméno a příjmení takové fyzické osoby insolvenční soud v insolvenčním rejstříku zveřejní vždy.“) (Zákon č. 182/2006 Sb., § 422, 2006), aby jím předložené údaje nebyly v insolvenčním rejstříku dostupné. Krajský soud v Ostravě bez vydání rozhodnutí k této žádosti zveřejnil úplný seznam majetku, pohledávek a závazků jmenovaného. Tyto údaje tak byly dostupné na veřejně přístupné adrese. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Krajský soud v Ostravě na vznesený dotaz ohledně vyřízení žádosti stěžovateli sdělil následující „K Vaší žádosti ze dne 14. 06. 2010 a ze dne 10. 08. 2010 Vám sdělujeme, že anonymizace údajů týkajících se seznamů majetku a závazků není možná.“ (Nález I. ÚS

2451/10, 2010) Podle insolvenčního zákona zveřejňuje insolvenční soud veškerá podání, která se týkají dlužníka. Tato podání se vkládají do spisu, který vede insolvenční soud. Podle ustanovení § 215ga odst. 3 instrukce Ministerstva spravedlnosti č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, anonymizaci nepodléhají zejména údaje o dlužníkovi.“ (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Hlavním bodem ústavní stížnosti byl tedy výše popsáný postup orgánu veřejné moci – tj. zveřejnění a zpřístupnění seznamu majetku, pohledávek a závazků ve veřejně dostupném registru. Dle stěžovatele bylo tímto jednáním porušeno ústavně zaručené „právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života a na ochranu před neoprávněným zveřejňováním údajů o své osobě.“ (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Stěžovatel v ústavní stížnosti dále uvedl, že „je v demokratickém právním státě nepřipustné, aby měl kdokoli bez zákonem uznaného právního zájmu volný přístup k údajům o prakticky veškerých majetkových poměrech jiné osoby.“ (Nález I. ÚS 2451/10, 2010) Dále uvedl, že ukládá-li insolvenční zákon povinnost zveřejňovat veškeré údaje o dlužníkovi, měl by být změněn, event. zrušen. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

6.1.2 Vyjádření účastníků řízení

Účastníci řízení dostali možnost vyjádřit se k ústavní stížnosti.

Podle vyjádření Krajského soudu v Ostravě byla tato ústavní stížnost neodůvodněná a svůj postup při zveřejňování informací v insolvenčním rejstříku považuje v souladu se zákony i ústavně zaručenými právy. Krajský soud dále uvádí, že dle § 421 odst. 1 písm. b) „v insolvenčním rejstříku insolvenční soud zveřejňuje chronologicky s uvedením okamžiku vložení tyto písemnosti a informace: veškerá podání, která se vkládají do soudního spisu vedeného insolvenčním soudem ohledně dlužníka, nestanoví-li tento zákon jinak.“ (Zákon č. 182/2006 Sb., § 421, 2006) Odvolává se přitom na § 419 insolvenčního zákona, který stanoví, že „celý a kompletní insolvenční spis je zveřejněn na internetu v insolvenčním rejstříku.“ (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Krajský soud v Ostravě je toho názoru, že je zákonem uloženo posoudit každou individuální žádost, jejímž výsledkem není vydání rozhodnutí, ale zveřejnění anonymizované či neanonymizované. Krajský soud se také odvolává na § 91 insolvenčního zákona („Proti rozhodnutím, která insolvenční soud učinil při výkonu dohlédací činnosti včetně předběž-

ných opatření, není odvolání přípustné, pokud zákon nestanoví jinak.“) (Zákon č. 182/2006 Sb., § 91, 2006) Soud v tomto případě usoudil, že informace uvedené v podání, které učinil Ing. J. S., jsou pro insolvenční věřitele důležité. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Krajský soud je tedy přesvědčen, že insolvenční zákon a ochrana osobních údajů v těchto případech je v souladu s ústavním právem na ochranu osobních údajů a že v tomto konkrétním případě soud rozhodnul správně. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

S Komerční bankou, a. s. nebylo v této ústavní stížnosti jednáno. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Účastníci řízení se shodli, že věc bude dle ustanovení § 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu („Nestanoví-li tento zákon jinak, může Ústavní soud se souhlasem účastníků od ústního jednání upustit, nelze-li od tohoto jednání očekávat další objasnění věci.“) (Zákon č. 182/1993 Sb., § 44, 1993) projednávána bez nařízení ústního jednání. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

6.1.3 Vyjádření Ústavního soudu

Dle vyjádření Ústavního soudu vyšel krajský soud z předpokladu, že § 422 odst. 1 insolvenčního zákona insolvenčnímu soudu neukládá, aby o žádosti fyzické osoby vydal písemné rozhodnutí. Rozhodnutím je tak vlastní zveřejnění anonymizované či neanonymizované verze podání fyzické osoby. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Jako rozhodnutí tak nelze považovat ani odpověď na dotaz na vyřízení žádosti, který podal stěžovatel a který byl krajskému soudu doručen dne 11. 8. 2010. Důvody, proč tuto odpověď nelze považovat za rozhodnutí jsou ty, že rozhodnutí musí být vydáno nejpozději v den zveřejnění přípisu, tj. 23. 6. 2010, a také proto, že odpověď vyhotovila vedoucí kanceláře insolvenčního soudu J. S. Rozhodnutí může vydávat pouze soudce, asistent soudce nebo vyšší soudní úředník – tímto podle popisu práce na rok 2010 J. S. nebyla. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Krajský soud se k ústavní stížnosti vyjádřil a uvádí, že insolvenční zákon otázku střetu práva na efektivní soudní proces s právem na ochranu soukromí“ (Nález I. ÚS 2451/10, 2010) řeší a „ukládá insolvenčnímu soudu posoudit v každém konkrétním případě žádosti podatele míru zásahu do soukromí.“ (Nález I. ÚS 2451/10, 2010) Krajský soud je také pře-

svědčen, že písemné rozhodnutí nemusí být vydáno a z toho důvodu také nemusí být zdůvodněno. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Ústavní soud dospěl k názoru, že ačkoli krajský soud písemné rozhodnutí nevyhotovil, žádost zamítl a zveřejnil neanonymizovaný soupis majetku. Z toho, že nebylo vydáno písemné rozhodnutí, také vyplývá to, že rozhodnutí nebylo odůvodněno. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

„Ze zákazu libovůle orgánů veřejné moci, požadavku zákonnosti činnosti orgánů veřejné moci, z principu právního státu“ (Nález I. ÚS 2451/10, 2010) vyplývá povinnost vydané rozhodnutí zdůvodnit. Z judikatury Ústavního soudu také vyplývá, že přijaté rozhodnutí musí být zdůvodněno. Toto je „pojistkou proti libovůli a nekonzistenci rozhodování orgánu veřejné moci.“ (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Ještě důležitější je řádné odůvodnění v případech, kdy jsou rozhodnutím zasaženy základní práva a svobody.

Z výše uvedených důvodů bylo rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě zrušeno.

Stěžovatel (Ing. J. S.) sice v ústavní stížnosti nenavrhl zrušení rozhodnutí krajského soudu, nicméně Ústavní soud se domníval, že to bylo dáno tím, že nepokládal zveřejnění seznamu majetku za rozhodnutí o zamítavé rozhodnutí na jeho žádost. Ústavní soud dále uvádí, že kdyby si tohoto byl stěžovatel vědom, nepochybně by toto rozhodnutí napadl. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Závěrem Ústavní soud dodává, že vzhledem k tomu, že nepatří do soustavy obecných soudů, nemůže vyhovět stěžovateli a rozhodnout o žádosti stěžovatele – tj. vyslovit, že zveřejněním údajů došlo k porušení ústavně zaručených práv stěžovatele a přikázat Krajskému soudu v Ostravě odstranit z insolvenčního rejstříku seznam majetku a závazků. Žádost stěžovatele byla vrácena krajskému soudu, který měl vydat písemné rozhodnutí o této věci. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

6.1.4 Dodatek Ústavního soudu

Ústavní soud dodává, že už Krajský soud v Ostravě připustil, že je mu zákonem uloženo, aby provedl test proporcionality dotčených ústavních hodnot. Nelze však uznat argumentaci soudu, že „V konkrétní projednávané věci jde o zveřejnění seznamu majetku dlužníka,

tedy o naprosto zásadní informaci zejména pro insolvenční věřitele. Soud proto zveřejnil seznam bez úprav.“ (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Dále Ústavní soud uvádí, že skutečnost existence zásadního významu informací pro insolvenční věřitele neznamená, že je nutné zveřejnit soupis majetku bez úprav či anonymizace. Ústavní soud upozorňuje na to, že do insolvenčního rejstříku má přístup každý uživatel internetu – i ten, kdo neprokáže právní zájem. Ústavní soud navrhuje možnost rozeslání seznamu majetku a závazků jednotlivým věřitelům. Případně v insolvenčním rejstříku zveřejnit anonymizovanou verzi a podání v původní podobě (tj. neanonymizovaná) pak založit do spisu. Tento spis je pak přístupný u insolvenčního soudu a pracovníci tohoto soudu by pak regulovali přístup do spisu. Ústavní soud také zajímalo, „proč by nebylo dostačující zveřejnění seznamu majetku a závazků stěžovatele“ (Nález I. ÚS 2451/10, 2010) při nařízeném ústním jednání u Krajského soudu v Ostravě. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

Ústavní soud také dodává, že vyjádření Krajského soudu v Ostravě je v rozporu s argumentací zasloupanou Ústavnímu soudu dne 13. 8. 2010. Ve vyjádření se odvolává krajský soud na nutnost posuzování proporcionality vždy v konkrétních případech, v argumentaci naopak uvádí, že „anonymizaci nepodléhají zejména údaje o dlužníkovi.“ (Nález I. ÚS 2451/10, 2010) Podle Ústavního soudu tento rozpor budí pochybnosti, zda Krajský soud v Ostravě při rozhodování nevycházel z předpokladu, že údaje o dlužníkovi nepodléhají anonymizaci a k testu proporcionality se nepřiklonil až ve svém vyjádření. (Nález I. ÚS 2451/10, 2010)

6.1.5 Shrnutí a závěr

Ústavní soud řešil ústavní stížnost ve věci zveřejňování informací v insolvenčním rejstříku. Ve věci rozhodl nálezem Ústavního soudu I. ÚS 2451/1010 dne 16. 12. 2010.

Stěžovatel požadoval znepřístupnění údajů o majetku, pohledávkách a závazcích, případně alespoň anonymizaci osobních údajů. Tuto svou žádost podal zároveň s přehledem svého majetku, pohledávek a závazků. Krajský soud v Ostravě, který byl v tomto případě insolvenčním soudem, na tuto žádost nevyhotovil písemné rozhodnutí s odůvodněním a údaje o stěžovateli následující den zveřejnil v neanonymizované podobě. Krajský soud v Ostravě následně na jeho dotaz, v jakém stádiu je jeho žádost, odpověděl sdělením, že anonymizace údajů není možná.

Stěžovatel následně prostřednictvím svého právního zástupce podal ústavní stížnost a domáhal se nápravy.

Krajský soud v Ostravě poté ve vysvětlení Ústavnímu soudu sdělil, že každou konkrétní žádost posuzují samostatně. Ústavní soud následně shledal, že sdělení, zaslané stěžovateli na jeho dotaz a vysvětlení Ústavnímu soudu jsou v rozporu.

Ústavní soud rozhodl, že i když Krajský soud v Ostravě nevydal rozhodnutí písemně, rozhodl tím, že údaje zveřejnil. Ústavní soud tedy toto rozhodnutí zrušil a připomněl Krajskému soudu v Ostravě, že je nutné vydat rozhodnutí písemně a toto své rozhodnutí řádně odůvodnit.

Závěrem této části bych chtěla podotknout, že jednání Krajského soudu v Ostravě – totiž nevyhotovení písemného rozhodnutí je v rozporu s jednou ze základních zásad zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, totiž se zásadou písemnosti. (Horzinková, 2010, s. 114)

7 POSTAVENÍ ÚŘADU PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Postavení Úřadu pro ochranu osobních údajů upravuje Hlava IV Postavení a působnost – tj. § 28 odst. 1, odst. 2 a odst. 3 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Zde se píše, že „Úřad je nezávislý orgán. Ve své činnosti postupuje nezávisle a řídí se pouze zákony a jinými právními předpisy. Do činnosti Úřadu lze zasahovat jen na základě zákona. Činnost Úřadu je hrazena ze samostatné kapitoly státního rozpočtu České republiky“ (Zákon č. 101/2000 Sb., § 28, 2000)

Působnost Úřadu pro ochranu osobních údajů je stanovena v § 2 a v § 29 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Některé další agendy Úřadu jsou vymezeny ve zvláštních právních předpisech.

7.1 Usnesení Nejvyššího správního soudu Konf 15/2003-24

Pravomocí Úřadu pro ochranu osobních údajů se zabýval i Nejvyšší správní soud se sídlem v Brně. K tomuto vydal usnesení Konf 15/2003-24.

O návrhu Úřadu pro ochranu osobních údajů rozhodoval zvláštní senát ve složení předseda JUDr. Michal Mazanec a soudci JUDr. Marie Žišková, JUDr. Roman Fiala, JUDr. Pavel Pavlík, JUDr. Karel Podolka a JUDr. Petr Příhoda. (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004)

Nejvyšší správní soud prostřednictvím zvláštního senátu, zřízeného podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, rozhodl dne 6. 2. 2004 o příslušnosti vydat rozhodnutí o zdržení se jednání porušující povinnosti správce při zpracování osobních údajů. Dle tohoto usnesení je takto příslušný Úřad pro ochranu osobních údajů se sídlem v Praze. (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004)

Proti tomuto rozhodnutí nejsou přípustné opravné prostředky. (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004)

7.1.1 Věc návrhu

Úřad pro ochranu osobních údajů navrhl podáním u Vrchního soudu v Praze dne 18. 12. 2002, aby vydal rozhodnutí ve sporu, který se týkal pravomoci mezi Úřadem pro ochranu osobních údajů a Okresním soudem v Chebu. Spor se týkal žaloby, kterou podal u Okresního soudu v Chebu žalobce I. M. proti žalovanému Českému státu – Ministerstvu vnitra ČR „o zdržení se jednání porušující povinnosti správce při zpracování osobních údajů

podle zákona č. 256/1992 Sb. a návrhu na vydání předběžného opatření.“ (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004)

Vzhledem k tomu, že dnem 1. 1. 2003 „nabyl účinnosti zákon č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů“ (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004) a Vrchní soud v Praze do tohoto data výše uvedený spor nevyřešil, převzal toto řízení zvláštní senát zřízený podle tohoto zákona a tento řízení dokončil. (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004)

Žalobce podal žalobu a návrh na vydání předběžného opatření podle v té době platného zákona č. 256/1992 Sb. Žaloba a opatření se týkalo Policie České republiky – Okresního úřadu vyšetřování v Chebu, kde byla založena fotografie žalobce a žalovaný přes žádost tuto fotografii ze spisu neodstranil. (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004)

Okresní soud v Chebu však usnesením „řízení o žalobě zastavil s tím, že po právní moci usnesení bude věc postoupena Úřadu pro ochranu osobních údajů.“ (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004) Toto usnesení odůvodnil tím, že podle § 21 zákona č. 101/2000 Sb. byl tento Úřad zřízen a právě tento zákon mu přiděluje oprávnění řešit spory týkající se ochrany osobních údajů. Tímto zákonem byl zároveň zrušen zákon č. 256/1992 Sb. a věc tedy přechází právě na Úřad, soudy podle nového zákony ztratily pravomoc tyto spory rozhodovat. (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004) Krajský soud v Plzni usnesením rozhodnutí Okresního soudu potvrdil. (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004)

Právní zástupce Úřadu pro ochranu osobních údajů navrhl, že k projednání žaloby je příslušný krajský soud. K tomuto návrhu se žalobce s odvoláním na dřívější rozhodnutí Krajského soudu vyjádřil ve dvou podáních tak, že tento návrh je nedůvodný. Žalovaný se zde také odvolával na dřívější usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 143/02, vydané dne 28. srpna 2002, kde odkazuje na další své usnesení sp. zn. I. ÚS 5/02, vydané dne 25. června 2002. Ústavní soud zde zastává názor, že nabytím účinnosti zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů přešly kompetence ve sporech týkajících se ochrany osobních údajů na Úřad pro ochranu osobních údajů. (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004)

Žalobce se v návrhu přiklonil k názoru, že příslušným úřadem je Úřad pro ochranu osobních údajů. (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004)

7.1.2 Vyjádření zvláštního senátu

Zvláštní senát uvádí, ochrana osobních údajů je upravena § 1 zákona o ochraně osobních údajů, přičemž Úřadu pro ochranu osobních údajů „byly svěřeny kompetence ústředního správního úřadu pro oblast ochrany osobních údajů.“ (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004)

Jsou-li správcem či zpracovatelem porušeny jejich povinnosti, je Úřad na základě žádosti zajistit opatření k nápravě, zajištění, „aby se správce nebo zpracovatel zdržel takového jednání, odstranil takto vzniklý stav či poskytl na svoje náklady omluvu nebo jiné zadostiučinění.“ (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004)

Soudy rozhodují „spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.“ (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004)

V posuzovaném případě rozhodl Okresní soud v Chebu v souladu s v té době aktuální právní úpravou tak, že „řízení v označené věci zastavil s tím, že po právní moci tohoto usnesení bude věc postoupena Úřadu pro ochranu osobních údajů“ (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004) jako příslušnému orgánu. (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004)

7.1.3 Závěr Nejvyššího správního soudu

S ohledem na výše uvedenou argumentaci rozhodl zvláštní senát Nejvyššího správního soudu tak, že příslušným k rozhodnutí ve věci je Úřad pro ochranu osobních údajů. (Usnesení Konf 15/2003-24, 2004)

7.2 Usnesení Nejvyššího správního soudu Konf 11/2003-12

V tomto případě o návrhu rozhodoval zvláštní senát Nejvyššího správního soudu ve složení - předseda JUDr. Michal Mazanec, soudci JUDr. Marie Žišková, JUDr. Roman Fiala, JUDr. Pavel Pavlík, JUDr. Karel Podolka, JUDr. Petr Příhoda. (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004)

Úřad pro ochranu osobních údajů podal návrh týkající se rozhodnutí sporu o pravomoc mezi tímto úřadem a Okresním soudem v Chebu. Spor se týkal příslušnosti k vydání „rozhodnutí ve věci, vedené u Okresního soudu v Chebu pod sp. zn. 11 C 98/2000, o zdržení se jednání porušujícího povinnosti správce při zpracování osobních údajů“ (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004)

Zvláštní senát rozhodl dne 10. 3. 2004 tak, že k rozhodnutí ve věci sporu o pravomoc mezi Úřadem pro ochranu osobních údajů a Okresním soudem je oprávněn Úřad pro ochranu osobních údajů, se sídlem v Praze. (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004)

Opravné prostředky nejsou přípustné. (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004)

7.2.1 Věc návrhu

Úřad pro ochranu osobních údajů navrhl v podání doručeném Vrchnímu soudu v Praze dne 24. 10. 2002. V tomto podání navrhoval rozhodnutí sporu mezi ním a Okresním soudem v Chebu ve věci žaloby Ing. R. Ch. proti žalovanému Českému státu – Ministerstvu vnitra, se sídlem v Praze 7, „o zdržení se jednání porušujícího povinnosti správce při zpracování osobních údajů podle tehdy platného zákona č. 256/1992 Sb.“ (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004)

Vzhledem k tomu, že dne 1. 1. 2003 nabyl účinnosti nový zákon č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů a Vrchní soud v Praze do dne účinnosti tohoto zákona spor nerozhodl, převzal podle nového zákona toto řízení k dokončení zvláštní senát. (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004)

Žaloba, podaná žalobcem Ing. R. Ch., se týkala ochrany osobnosti podle v té době platného zákona č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech. Žalovanou byla Česká republika – Ministerstvo vnitra. Žalobce se domáhal toho, aby žalovaný odstranil „fotografie žalobce s jeho jménem, příjmením a datem narození“ (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004) ze spisu, který vedla Policie České republiky – Okresní úřad vyšetřování v Chebu, sp. zn. OVV 1278/20-6. Spis byl následně veden u Okresního soudu v Chebu pod sp. zn. 1 T 134/97. (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004)

Okresní soud v Chebu vydal dne 19. 11. 2001 usnesení, č. j. 11 C 98/2000-36, kterým řízení „zastavil s tím, že po právní moci usnesení bude věc postoupena Úřadu pro ochranu osobních údajů se sídlem v Praze.“ (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004) Toto své usnesení odůvodnil tím, že podle § 21 zákona o ochraně osobních údajů „byl zřízen Úřad pro ochranu osobních údajů se sídlem v Praze, který je podle citovaného zákona oprávněn řešit tyto případy“ (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004). Tímto zákonem byl zároveň zrušen zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech. (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004)

Zástupce Úřadu pro ochranu osobních údajů uvedl, že se jedná o žalobu ve smyslu občanského soudního řádu a kompetentním k vyřízení dané věci by měl být Krajský soud v Plzni. (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004)

7.2.2 Vyjádření zvláštního senátu

V posuzovaném případě zvláštní senát souhlasí s tím, že bylo ve věci rozhodnuto ve shodě s platnou právní úpravou. Souhlasí s vyjádřením Okresního soudu v Chebu, že dříve byl tyto spory oprávněn řešit soud, nicméně s účinností od 1. 6. 2000 byl zákon, podle kterého bylo toto možné, zrušen. Nově přijatý nový předpis však dosavadní úpravu pravomoci soudů řešit spory ve věci ochrany osobních údajů nepřevzal. (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004)

Následně uvedl, že Okresní soud v Chebu správně odkázal na novou „úpravu ochrany práv subjektů údajů.“ (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004)

Zvláštní senát Nejvyššího správního soudu dodal, že argumentace Úřadu pro ochranu osobních údajů v návrhu na rozhodnutí sporu o pravomoc je vratká. Ustanovení § 9 odst. 2 písm. b) občanského soudního řádu řeší pouze „věcnou příslušnost krajských soudů ve sporech vyplývajících z uplatňování práv a povinností podle právních předpisů o ochraně osobních údajů v informačních systémech.“ (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004) Toto ustanovení taktéž odkazovalo na zákon č. 256/1992 Sb., který pozbyl platnosti dnem 1. 6. 2000 a následně byl zrušen zákonem č. 151/2002 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2003. (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004)

Zvláštní senát souhlasil s přihlédnutím ke skutečnosti, že zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů „ve svých přechodných ustanoveních neřeší otázku pravomoci ve věcech již zahájených za účinnosti jím zrušeného zákona č. 256/1992 Sb.“ (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004) Jelikož platná úprava neřešila „pravomoc soudu k řešení sporů vyplývajících z uplatnění práv a povinností podle zákona o ochraně osobních údajů,“ (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004) bylo nutné na neukončená řízení uplatnit „právní úpravu účinnou v době rozhodování soudu.“ (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004)

Zvláštní senát byl tedy toho názoru, že Okresní soud v Chebu správně zastavil řízení podle § 104 odst. 1 občanského soudního řádu „s tím, že po právní moci usnesení bude věc po-

stoupena Úřadu, jako orgánu příslušnému k projednání této věci.“ (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004)

7.2.3 Závěr Nejvyššího správního soudu

Vzhledem k výše uvedené argumentaci závěrem zvláštní senát dodal, že „příslušným rozhodnout o předmětném nároku je Úřad pro ochranu osobních údajů se sídlem v Praze.“ (Usnesení Konf 11/2003-12, 2004)

8 ZÁVĚREČNÁ SHRNUK K ANALYZOVANÝM ROZHODNUTÍM

Na základě analýzy případů z praxe bych se ráda vyjádřila nejprve k vlastní ochraně osobních údajů.

Ochrana osobních údajů je stále důležitější a obyvatelé si stále více uvědomují potřebu jejich ochrany i za cenu podání žaloby. V uvedeném případě, tj. zveřejňování neanonymizovaných podání v insolvenčním rejstříku, by nebylo špatným řešením upravit vedení dokumentů v tomto rejstříku například neomezeným přístupem k části údajů. Konkrétní údaje by pak byly dostupné buď v papírovém spisu vedeném u insolvenčního soudu, případně po získání přístupových údajů po prokázání právního zájmu. Je třeba však podotknout, že podobných rejstříků by se jistě našlo více.

Možná by mohl zákonodárce při přijímání podobných předpisů, tj. předpisů, které počítají se zveřejňováním listin, stanovit, které údaje budou moci být zveřejňovány široké veřejnosti bez omezení dostupnosti a které budou dostupné pouze ve spisu vedeném u konkrétní instituce a přístupné pouze při prokázání právního zájmu. Podle platného insolvenčního zákona má každý občan právo nahlížet do insolvenčního rejstříku zároveň si pořizovat kopie a výpisy. (Zákon č. 182/2006 Sb., § 420, 2006)

Ve druhém případě, tj. spor o kompetenci při rozhodování, byl nesoulad názorů Úřadu pro ochranu osobních údajů s Okresním soudem v Chebu dán pravděpodobně tím, že zákon č. 101/2000 Sb. platil krátce a nebyly vyjasněny případy, kdy bude třeba rozhodnout spor, který začal v době, kdy platil původní zákon č. 256/1992 Sb. Také v tomto případě by měl zákonodárce při podobných změnách zákonů pamatovat na to, že je zde důvodný předpoklad pro to, že řízení začalo podle jednoho zákona, ale bude nutné jej dokončit podle zákona nově přijatého. Měl by na to tedy pamatovat a jasně vymezit, na koho přechází povinnost rozhodnout. V tomto případě nastal problém při zrušení zákona č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech. Nová právní úprava, tj. zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, pravomoc soudů ve sporech vyplývajících z uplatnění práv a povinností podle tohoto zákona neřešila.

ZÁVĚR

Ochrana osobních údajů, zvláště pak ve veřejné správě, je jedním ze základů moderní společnosti. Potřeba ochrany těchto údajů se rozvíjela zároveň s rozvojem informačních technologií a využíváním těchto technologií při zpracovávání a uchovávání osobních údajů.

Vyvíjela se také legislativa – první právní předpis, vymezující ochranu osobních údajů, na našem území byl přijat v roce 1992. Z důvodu harmonizace právních předpisů České republiky a předpisy přijatými Evropskou unií byl přijat nový zákon v roce 2000.

Ochraně údajů, spadajících do této kategorie, musí být, vzhledem k rizikům při jejich zneužití, věnována velká pozornost.

Z analýzy nálezu Ústavního soudu vyplývá, že ochrana osobních údajů občanů České republiky není samozřejmostí, a v některých případech se musí občan, jenž by mohl být zveřejněním svých osobních údajů poškozen, o svá práva přihlásit.

Z usnesení Nejvyššího správního soudu lze dovodit, že ačkoli zákonodárce myslí při přijímání nových právních předpisů na přechodná ustanovení, ne vždy se mu podaří obsáhnout všechny možné případy.

Závěrem této práce lze s čistým svědomím říci, že ochrana osobních údajů je nejen důležitou, ale i zodpovědnou činností. Při ochraně těchto údajů nemůže občan spoléhat pouze na druhou stranu, tj. zpracovatele, ale musí si také sám při každodenních činnostech své údaje chránit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BARTÍK, V. a JANEČKOVÁ, E. *Zákon o ochraně osobních údajů s komentářem*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2010. 383 s. ISBN 978-80-7263-613-6.
- [2] *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů* [online]. Poslanecká sněmovna. [cit. 2012-02-06]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=374&ct1=0>>
- [3] FIALA, J. et al. *Občanský zákoník – komentář. Část I. Hlava II. Účastníci občanskoprávních vztahů. Oddíl první. Ochrana osobnosti. § 11*. [Program] ASPI pro Windows verze 13, aktualizace z 2012-04-05 [cit. 2012-04-23].
- [4] HORZINKOVÁ, E. a NOVOTNÝ, V. *Správní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2010. s. 114. ISBN 978-80-87212-34-9.
- [5] KOLMAN, P. *Správní sankce na úseku ochrany osobních údajů*. [Program] ASPI pro Windows verze 13, aktualizace z 2012-04-05 [cit. 2012-04-08].
- [6] KUČEROVÁ, A. et al. *Zákon o ochraně osobních údajů: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. 388 s. ISBN 80-7179-762-6.
- [7] MAŠTALKA, J. *Osobní údaje, právo a my*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 212 s. ISBN 978-80-7400-033-1.
- [8] MATOUŠOVÁ, M. a HEJLÍK, L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2008. 455 s. ISBN 978-80-7357-322-5.
- [9] *Nález Ústavního soudu I. ÚS 2451/10* [online]. [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: <<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=68958&pos=1&cnt=1&typ=result>>
- [10] *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES* [online]. Eurlex, 2002. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:201:0037:01:CS:HTML>>
- [11] *Sněmovní tisk 374. Zákon o ochraně osobních údajů – EU* [online]. Poslanecká sněmovna. [cit. 2012-03-06]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?O=3&T=374>>

- [12] *Úřad pro ochranu osobních údajů* [online]. Změněno 2012. [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <<http://uoou.cz/uoou.aspx>>
- [13] Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
- [14] *Usnesení Nejvyššího správního soudu Konf 11/2003-12* [online]. [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2003/001111Konf0300012A_prevedeno.pdf>
- [15] *Usnesení Nejvyššího správního soudu Konf 15/2003-24* [online]. [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2003/001511Konf0300024A_prevedeno.pdf>
- [16] *Ústavní soud: postavení a pravomoci Ústavního soudu*. [online]. [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <<http://www.concourt.cz/clanek/2023>>
- [17] Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů
- [18] Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
- [19] Zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech
- [20] *Zásady zákona o informačních systémech a ochraně informací s kterými tyto informační systémy nakládají* [online]. Parlamentní knihovna. [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0926_00.htm>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Aj. A jiné.

Č. Číslo.

Např. Například.

Odst. Odstavec.

Písm. Písmeno.

Resp. Respektive.

S. Strana.

Sb. Sbírký.

Tj. To je.